EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 20. 5. 2020
COM(2020) 204 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o skúsenostiach, ktoré členské štáty získali pri plnení národných úloh stanovených vo svojich národných akčných plánoch a o pokroku pri vykonávaní smernice 2009/128/ES o udržateľnom používaní pesticídov

1. ÚVOD

Európska únia má jeden z najprísnejších systémov autorizovania a kontroly používania pesticídov na svete[1], ak nie najprísnejší. Smernica 2009/128/ES[2] o udržateľnom používaní pesticídov (ďalej len „SUPP“), nariadenie (ES) č. 1107/2009[3], nariadenie (ES) č. 396/2005[4], nariadenie (EÚ) 2017/625[5] a nariadenie (ES) č. 1185/2009[6] poskytujú legislatívny základ pre bezpečné a udržateľné používanie pesticídov v Európskej únii.

Účelom tohto rámca vzťahujúceho sa na pesticídy je znižovať závislosť od pesticídov a zintenzívniť používanie pesticídov s nízkym rizikom a nechemických pesticídov, a tak minimalizovať ich vplyv na ľudské zdravie a životné prostredie.

V SUPP sa stanovuje celá škála činností na zníženie rizika a vplyvov používania pesticídov na ľudské zdravie a životné prostredie, a tak na dosiahnutie ich udržateľného používania. Jedným z jej kľúčových prvkov je vykonávanie integrovanej ochrany proti škodcom (ďalej len „IOPŠ“) a propagácia alternatívnych koncepcií alebo techník s cieľom znížiť mieru závislosti od pesticídov. Aktuálna a budúca spoločná poľnohospodárska politika (SPP) zahŕňajú viaceré nástroje, ktoré podporujú používateľov pri vykonávaní IOPŠ[7].

---

1 Pojem „pesticíd“ sa v kontexte tejto správy vzťahuje na prípravky na ochranu rastlín, ako sa vymedzujú v článku 3 ods. 10 písm. a) smernice 2009/128/ES.

2 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/128/ES z 21. októbra 2009, ktorou sa ustanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva na dosiahnutie trvalo udržateľného používania pesticídov (Ú. v. EÚ L 309, 24.11.2009, s. 71 – 86).

3 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2009 z 21. októbra 2009 o uvádzaní prípravkov na ochranu rastlín na trh a o zrušení smerníc Rady 79/117/EHS a 91/414/EHS (*Ú. v. EÚ L 309, 24.11.2009, s. 1 – 50*).

4 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 396/2005 z 23. februára 2005 o maximálnych hladinách rezíduí pesticídov v alebo na potravinách a krmivách rastlinného a živočíšneho pôvodu a o zmene a doplnení smernice Rady 91/414/EHS (*Ú. v. EÚ L 70, 16.3.2005, s. 1 – 16*).

5 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/625 z 15. marca 2017 o úradných kontrolách a iných úradných činnostiach vykonávaných na zabezpečenie uplatňovania potravinového a krmivového práva a pravidiel pre zdravie zvierat a dobré životné podmienky zvierat, pre zdravie rastlín a pre prípravky na ochranu rastlín, o zmene nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001, (ES) č. 396/2005, (ES) č. 1069/2009, (ES) č. 1107/2009, (EÚ) č. 1151/2012, (EÚ) č. 652/2014, (EÚ) 2016/429 a (EÚ) 2016/2031, nariadení Rady (ES) č. 1/2005 a (ES) č. 1099/2009 a smerníc Rady 98/58/ES, 1999/74/ES, 2007/43/ES, 2008/119/ES a 2008/120/ES a o zrušení nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004 a (ES) č. 882/2004, smerníc Rady 89/608/EHS, 89/662/EHS, 90/425/EHS, 91/496/EHS, 96/23/ES, 96/93/ES a 97/78/ES a rozhodnutia Rady 92/438/EHS (nariadenie o úradných kontrolách) (*Ú. v. EÚ L 95, 7.4.2017, s. 1 – 142*).

6 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1185/2009 z 25. novembra 2009 o štatistike pesticídov (*Ú. v. EÚ L 324, 10.12.2009, s. 1 – 22*).

7 Nariadenie (EÚ) č. 1303/2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom národnom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde.
Nariadenie (EÚ) č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV).
Nariadenie (EÚ) č. 1306/2013 o financovaní, riadení a monitorovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky.

Vzhľadom na rozdiely v poľnohospodárstve na celom území EÚ vychádza SUPP do veľkej miery z činností, ktoré treba vykonať na úrovni členských štátov. Členským štátom sa v nej ukladá povinnosť vypracovať národné akčné plány (NAP), v ktorých vytýčia svoje kvantitatívne ciele, úlohy, opatrenia a harmonogramy. Úplné vykonávanie SUPP by v konečnom dôsledku znamenalo obmedzenie rizika pre ľudské zdravie a životné prostredie, ako aj zníženie miery závislosti od pesticídov.

Podľa článku 4 ods. 3 SUPP je Komisia povinná predložiť Európskemu parlamentu a Rade správu o skúsenostiach, ktoré členské štáty získali pri plnení národných úloh stanovených vo svojich NAP na dosiahnutie cieľov smernice. Navyše podľa článku 16 SUPP Komisia musí pravidelne podávať Európskemu parlamentu a Rade správu o pokroku pri vykonávaní smernice. Touto správou si Komisia plní uložené povinnosti.

Spoločnosť si čoraz viac uvedomuje význam otázky udržateľnosti potravinárskej výroby, pričom dôležitým súvisiacim aspektom je udržateľné používanie pesticídov. Túto skutočnosť zachytila Organizácia Spojených národov vo svojej Agende 2030 pre udržateľný rozvoj[8] i Európska komisia vo svojom diskusnom dokumente s názvom Smerom k udržateľnej Európe do roku 2030[9]. Toto rastúce povedomie sa prejavilo v európskej iniciatíve občanov v roku 2017[10], v ktorej vyzvali Komisiu, aby okrem iného stanovila povinné ciele obmedzenia používania pesticídov platné v celej Európskej únii. Komisia sa vo svojej odpovedi na európsku iniciatívu občanov[11] zaviazala, že využije túto správu ako príležitosť na posúdenie, či sa pri znižovaní rizík súvisiacich s pesticídmi podarilo dosiahnuť dostatočný pokrok. Ak skonštatuje, že nie, zaviazala sa, že zváži stanovenie povinného cieľa pri znižovaní rizika súvisiaceho s pesticídmi, platného v celej Európskej únii.

Európsky dvor audítorov navyše nedávno uverejnil správu Udržateľné používanie prípravkov na ochranu rastlín[12], v ktorej posúdil, či činnosti Komisie a členských štátov viedli k zníženiu rizika súvisiaceho s používaním pesticídov a či príslušné právne predpisy zabezpečujú účinné stimuly na znižovanie závislosti od pesticídov. Komisii v nej adresuje celý rad odporúčaní vrátane odporúčania, aby sa zásady IOPŠ premietli do praktických kritérií a aby sa zlepšili štatistiky o pesticídoch, ako aj harmonizované ukazovatele.

COM(2018) 392 Návrh nariadenia, ktorým sa stanovujú pravidlá týkajúce sa strategických plánov, ktoré majú zostaviť členské štáty v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (strategické plány SPP).

8 K dispozícii na adrese: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.

9 K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/commission/files/reflection-paper-towards-sustainable-europe_en.

10 K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful/details/2017/000002.

11 K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2017/EN/C-2017-8414-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF.

12 K dispozícii na adrese: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_05/SR_Pesticides_SK.pdf.

V poľnohospodárskych ekosystémoch zaznamenávame podstatný úbytok biodiverzity, čoho prejavom je aj zníženie počtu vtáctva žijúceho na poľnohospodárskej pôde a straty populácií hmyzu v častiach EÚ. Medzi inými faktormi sa ako dôležitá príčina tohto trendu identifikovalo aj používanie pesticídov.

Komisia na obavy spoločnosti v súvislosti s udržateľnosťou reaguje v európskej zelenej dohode[13], a predovšetkým v rámci svojej stratégie „z farmy na vidličku“ a stratégie zameranej na biodiverzitu. Jej zámerom je podporiť nimi zdravé ekosystémy a biodiverzitu, udržateľnejšie systémy potravinárskej výroby a zdravšie stravovanie a zároveň zabezpečiť udržateľné živobytie pre poľnohospodárov a prístup k vysokokvalitným a výživným potravinám pre spotrebiteľov. Uznáva pritom, že na realizáciu týchto ambícií budú potrebné inovačné techniky.

Táto správa vychádza z týchto zdrojov informácií:

- 15 revidovaných NAP, ktoré boli Komisii oznámené do 31. marca 2019 a sú dostupné v anglickom jazyku[14],
- odpovede na list Komisie, ktorý v októbri 2017 adresovala každému členskému štátu a v ktorom zhrnula konkrétne nedostatky v ich pôvodných NAP,
- audity, ktoré Komisia vykonala v štyroch členských štátoch v roku 2018[15] a v siedmich členských štátoch v roku 2019[16] v snahe zistiť stav celkového pokroku pri vykonávaní SUPP,
- odpovede na list Komisie, ktorý v októbri 2018 adresovala štyrom členským štátom[17] a v ktorom ďalej objasnila konkrétne nedostatky v ich pôvodných NAP,
- odpovede 24 členských štátov[18] na prieskum Komisie z decembra 2018 o preskúmaní ich pôvodných NAP,
- informácie, ktoré poskytli členské štáty na zasadnutiach pracovnej skupiny SUPP, ktoré organizovala Komisia,
- výsledky indexu monitorovania dodržiavania predpisov, ktorý Komisia vyvinula na kvantifikovanie pokroku členských štátov pri vykonávaní každého článku SUPP (príloha). Index monitorovania dodržiavania predpisov umožňuje merať úroveň dodržiavania každého článku SUPP na úrovni Európskej únie na základe uvedených zdrojov informácií a priamej komunikácie s členskými štátmi.

[13] COM(2019) 640 final Európska zelená dohoda.

[14] Belgicko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Írsko, Litva, Luxembursko, Malta, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Slovinsko a Španielsko.

[15] Bulharsko, Francúzsko, Maďarsko a Španielsko.

[16] Cyprus, Grécko, Írsko, Litva, Portugalsko, Rakúsko a Rumunsko.

[17] Cyprus, Luxembursko, Malta a Rumunsko.

[18] Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Malta, Nemecko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovenská republika, Slovinsko, Spojené kráľovstvo, Švédsko a Taliansko.

Webový portál Komisie vyhradený pre SUPP, na ktorom sa nachádzajú všetky NAP (pôvodné aj revidované) (https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/nap_en). Všetky správy z auditov sú k dispozícii na stránke http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/audit_reports/.

2. NÁRODNÉ AKČNÉ PLÁNY

Členským štátom z článku 4 SUPP vyplynula povinnosť oznámiť svoje národné akčné plány Komisii a ostatným členským štátom do 26. novembra 2012. V nich mali stanoviť kvantitatívne ciele, úlohy, opatrenia a harmonogramy na zníženie rizika a vplyvov používania pesticídov na ľudské zdravie a životné prostredie. Takisto majú členské štáty povinnosť svoje NAP preskúmať minimálne každých päť rokov.

Vyše dve tretiny členských štátov si nesplnili povinnosť preskúmať svoj pôvodný NAP v zákonnej lehote piatich rokov.

Svoje pôvodné NAP v stanovenej päťročnej lehote preskúmalo osem členských štátov[19]. Sedem členských štátov prijalo po tomto preskúmaní nové NAP. Nemecko nevykonalo žiadne podstatné zmeny, pretože zastávalo názor, že pôvodný NAP zaručuje dostatočnú flexibilitu. V čase uverejnenia tejto správy ďalších trinásť členských štátov[20] dokončilo preskúmanie svojich pôvodných NAP, stanovenú päťročnú lehotu pritom však nedodržali. Zostávajúcich sedem členských štátov nedokončilo preskúmanie svojich pôvodných NAP.

Len malá menšina členských štátov pri preskúmaní svojich pôvodných NAP identifikovala konkrétne príklady užitočných úloh a ukazovateľov.

Tri členské štáty[21] pri preskúmaní svojich pôvodných NAP identifikovali užitočné úlohy. Nemecko stanovilo úlohu znížiť potenciálne riziko pre životné prostredie do roku 2023 o 30 % v porovnaní so základom, ktorý tvoril priemer za obdobie 1996 – 2005. Dánsko stanovilo úlohu do konca roku 2015 dosiahnuť 40 % zníženie pri „ukazovateli zaťaženia pesticídmi“ (PLI)[22] a 40 % zníženie zaťaženia, ktoré predstavujú látky vzbudzujúce veľmi veľké obavy, v porovnaní s úrovňou v roku 2011. Francúzsko stanovilo úlohu do roku 2020 dosiahnuť 25 % zníženie miery používania prípravkov na ochranu rastlín a do roku 2025 dosiahnuť 50 % zníženie v porovnaní s úrovňou v roku 2015.

[19] Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Litva, Luxembursko, Nemecko, Rakúsko a Španielsko.
[20] Cyprus, Česká republika, Estónsko, Fínsko, Írsko, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko a Švédsko.
[21] Dánsko, Francúzsko a Nemecko.
[22] Dánsko vo svojom NAP vymedzilo „ukazovateľ zaťaženia pesticídmi“ (PLI) ako ukazovateľ potenciálneho celkového zaťaženia pre zdravie a životné prostredie na základe environmentálnych a zdravotných charakteristík pesticídov vyplývajúcich z údajov o ich predaji.

Niektoré členské štáty vo svojich pôvodných NAP uviedli, že za užitočné považujú úlohy súvisiace s odbornou prípravou obsluhujúceho personálu a skúšaním zariadení na aplikáciu pesticídov (ďalej len „úlohy založené na dodržiavaní predpisov“). Zastávajú názor, že hoci ide o zákonné požiadavky, stanovenie takejto úlohy v NAP pomohlo posilniť význam dodržiavania SUPP v predmetných oblastiach.

Tri členské štáty[23] na základe preskúmania svojich pôvodných NAP zdôraznili užitočnosť ukazovateľov znižovania rizík. Konkrétne ide o ukazovateľ rizík SYNOPS[24] v Nemecku, ukazovateľ PLI v Dánsku a index rizík pre zdravie a životné prostredie v Švédsku[25]. Ďalšie členské štáty uviedli meradlá (iné než ukazovatele), ktoré považujú za užitočné. Medzi nimi figurovali NODU (Number of Dose Units – počet jednotiek dávok)[26], rezíduá účinných látok v potravinách, zistenia účinných látok vo vode, počet vyškolených osôb a množstvá prípravkov na ochranu rastlín umiestňované na trh.

Väčšina členských štátov vo svojich revidovaných NAP nevyriešila nedostatky, ktoré Komisia zistila v ich pôvodných NAP, čo znamená, že väčšina revidovaných NAP nie je dostatočne ambiciózna a nie sú v nich vymedzené úlohy na vysokej úrovni zamerané na výsledky s cieľom znížiť riziko spojené s prípravkami na ochranu rastlín a závislosť od nich.

Z 15 revidovaných NAP nahlásených Komisii do 31. marca 2019[27] sa 13 zameriava na zníženie rizika. Francúzsko a Luxembursko sa zamerali na celkové zníženie miery používania ako prostriedok na zníženie rizika.

Len tri členské štáty[28] si stanovili jasne vymedzené úlohy na vysokej úrovni zamerané na výsledky podľa článku 4 ods. 1 SUPP. Dánsko si vytýčilo cieľovú hodnotu PLI 1,96, čím zachovalo úlohu stanovenú vo svojom pôvodnom NAP. Francúzsko si určilo úlohu znížiť používanie prípravkov na ochranu rastlín o 25 % do roku 2020 a o 50 % do roku 2025 bez toho, aby to negatívne zasiahlo príjmy poľnohospodárskych podnikov. Luxembursko si vytýčilo úlohu na vysokej úrovni znížiť používanie prípravkov na ochranu rastlín o 50 % do roku 2030.

[23] Dánsko, Nemecko a Švédsko.

[24] Ukazovateľ rizík SYNOPS je model na posúdenie potenciálneho rizika, ktoré prípravky na ochranu rastlín predstavujú pre životné prostredie https://www.nap-pflanzenschutz.de/en/practice/assessment-of-pesticide-use/risk-analysis-synops/.

[25] Švédsko ukazovateľ opísalo vo svojom NAP, ktorý je k dispozícii na stránke: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_swe_en.pdf.

[26] Parameter NODU sa počíta na základe údajov z predaja a zodpovedá počtu priemerných ošetrení aplikovaných ročne na všetky plodiny na vnútroštátnej úrovni vo Francúzsku https://agriculture.gouv.fr/quest-ce-que-le-nodu.

[27] Belgicko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Fínsko, Írsko, Litva, Malta, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Slovinsko a Španielsko.

[28] Dánsko, Francúzsko a Luxembursko.

Ostatné členské štáty si určili buď úlohy založené na činnostiach alebo založené na dodržiavaní predpisov. Poľsko stanovilo ukazovateľ[29] založený na úrovniach dodržiavania špecifických aspektov nariadenia (ES) č. 1107/2009 (napr. používanie autorizovaných prípravkov na ochranu rastlín) a SUPP (napr. dodržiavanie požiadavky, aby profesionálni používatelia absolvovali odbornú prípravu) a na základe výstupov tohto ukazovateľa si stanovilo úlohu na vysokej úrovni. Španielsko a Belgicko si určili jednoznačné úlohy, ale všetky sa vzťahujú na určitý sektor a týkajú sa činností (napr. počet informačných kampaní/rok alebo počet demonštračných poľnohospodárskych podnikov, ktoré treba zriadiť), a nie sú teda zamerané na kvantifikovateľný vplyv (napr. počet profesionálnych používateľov, ktorí vykonávajú IOPŠ). Slovinsko a Fínsko si určili úlohy, ktoré už sú zákonnými požiadavkami, napr. aby všetok relevantný obsluhujúci personál absolvoval odbornú prípravu a aby sa počas kontrol nezistili žiadne prípravky na ochranu rastlín po dátume spotreby.

Celkový cieľ NAP by mal vykazovať rozumnú úroveň ambícií, ale väčšina revidovaných NAP nie je dostatočne ambiciózna. Ako príklad poslúži Cyprus, ktorý si určil úlohu znížiť mieru prekročení maximálnej hladiny rezíduí v potravinách vyrobených na Cypre na 3 %, takisto ako Španielsko, ktoré si ako členský štát s takmer miliónom poľnohospodárskych podnikov[30] určilo úlohu zriadiť minimálne dve pilotné farmy na propagáciu IOPŠ.

Len polovica revidovaných NAP obsahuje prioritné položky alebo osvedčené postupy a len jeden zahŕňa určené účinné látky vzbudzujúce určité obavy.

Členské štáty sú podľa článku 15 ods. 2 písm. c) SUPP povinné vo svojich NAP určiť buď prioritné položky alebo osvedčené postupy. Medzi príkladmi prioritných položiek figurujú účinné látky, plodiny, regióny alebo postupy, ktoré si vyžadujú osobitnú pozornosť. Päť členských štátov[31] vo svojich revidovaných NAP určilo prioritné účinné látky. Viaceré členské štáty (vrátane Francúzska, Španielska a Poľska) ako prioritnú položku určilo menej významné plodiny a rozšírenie škály techník kontroly škodcov pri týchto plodinách. V žiadnom z revidovaných NAP nie sú výslovne určené prioritné regióny či osvedčené postupy.

NAP podľa článku 4 ods. 1 SUPP musia zahŕňať ukazovatele na monitorovanie používania prípravkov na ochranu rastlín obsahujúcich účinné látky vzbudzujúce určité obavy. Francúzsko je jediným členským štátom, ktorý vo svojom NAP stanovil monitorovanie používania účinných látok vzbudzujúcich určité obavy. Monitoruje množstvá účinných látok klasifikovaných ako karcinogénne, mutagénne a poškodzujúce reprodukciu, ktoré sa ročne predajú.

[29] K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_pol-rev-2018_en.pdf.

[30] K dispozícii na adrese: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ef_m_farmleg&lang=en.

[31] Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Luxembursko a Slovinsko.

Hoci v žiadnom revidovanom NAP nie sú formálne určené osvedčené postupy, pričom táto povinnosť vyplýva z článku 15 ods. 2 písm. c) SUPP, všetky NAP obsahujú určité činnosti, ktoré možno považovať za osvedčené postupy. Počas auditov, ktoré vykonávala Komisia, sa zaznamenal veľký počet členských štátov, ktoré idú nad rámec minimálnych požiadaviek SUPP. Príklady:

- Dánsko, Luxembursko a Írsko vyžadujú, aby pri predaji prípravkov na ochranu rastlín určených pre neprofesionálnych používateľov bola k dispozícii vyškolená osoba s certifikátom a poskytovala usmernenie. Francúzsko zas zakázalo samoobslužný predaj takýchto prípravkov na ochranu rastlín.
- Belgicko plánuje zakázať predaj všetkých chemických prípravkov na ochranu rastlín neprofesionálnym používateľom, s výnimkou základných látok a látok s nízkym rizikom, a zakázať reklamu na prípravky na ochranu rastlín určené pre neprofesionálnych používateľov.
- Česká republika plánuje do roku 2022 zaviesť pre profesionálnych používateľov povinnosť zaznamenávať všetky prípady aplikovania prípravkov na ochranu rastlín pomocou webu, a tak pomôcť cielenejšie monitorovať vody.
- Španielsko plánuje vypracovať aplikáciu informačnej technológie (IT) s cieľom umožniť elektronicky zaznamenávať všetky transakcie zahŕňajúce prípravky na ochranu rastlín a stanovilo si úlohu dosiahnuť, aby minimálne 50 % distribútorov používalo tento systém ešte počas obdobia platnosti NAP.
- Španielsko vyžaduje častejšie testovanie zariadení na aplikáciu pesticídov vo vlastníctve externých poskytovateľov príslušných služieb, pretože je pravdepodobné, že tieto zariadenia sa používajú častejšie a na rozsiahlejšom území.
- Slovinsko vyžaduje povinnú registráciu všetkých nových zariadení na aplikáciu pesticídov, pri ktorej sa už musia riešiť všetky prípadné nedostatky, a nečakať, kým sa odhalia pri prvej povinnej kontrole o päť rokov.
- Belgicko si určilo úlohu vybaviť počas platnosti NAP 100 % zariadení na aplikáciu pesticídov tryskami s malým prietokom.
- Írsko má integrovaný systém verejne financovaného vzdelávania a výskumu v oblasti poľnohospodárstva a jeho rozširovania, čo pomáha zaručiť aktuálne a relevantné informácie o IOPŠ pre pestovateľov.
- Dánsko plánuje vytvoriť partnerstvo zamerané na technológiu presného rozstrekovania s cieľom propagovať zavádzanie takých nástrojov, ako globálny polohový systém (GPS) a drony, a ísť tak príkladom v oblasti spolupráce s celou škálou zainteresovaných strán v záujme dosiahnutia cieľov SUPP.

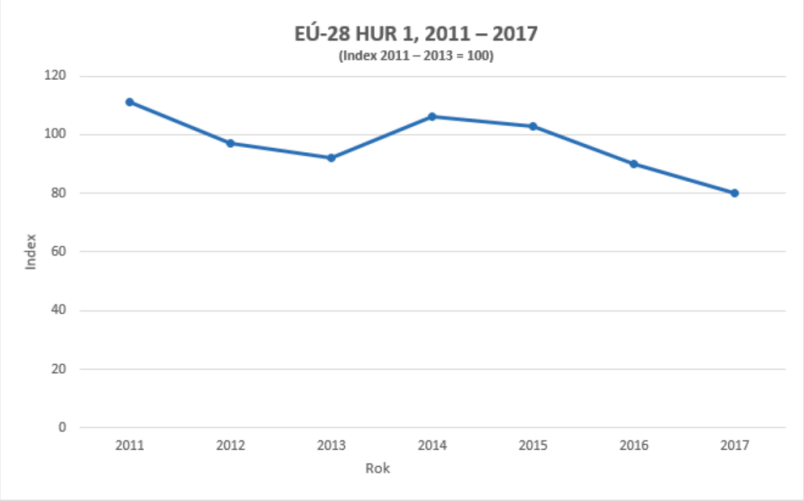
3. HARMONIZOVANÉ UKAZOVATELE RIZIKA

Komisia vyvinula dva harmonizované ukazovatele rizika, z ktorých vyplýva, že hoci došlo k zníženiu rizika z predaných prípravkov na ochranu rastlín, takisto došlo k výraznému nárastu ukazovateľa súvisiaceho s núdzovými autorizáciami od dátumu, keď SUPP nadobudla účinnosť.

Podľa povinností stanovených v článku 15 ods. 1 SUPP sa na základe smernice Komisie 2019/782[32] stanovili harmonizované ukazovatele rizika, čo bolo aj v súlade so záväzkom v reakcii na európsku iniciatívu občanov Zákaz glyfozátu a ochrana ľudí a životného prostredia pred toxickými pesticídmi. Tieto ukazovatele umožňujú Komisii podľa SUPP kvantifikovať celkový pokrok pri znižovaní rizík súvisiacich prípravkami na ochranu rastlín.

Prvý harmonizovaný ukazovateľ rizika je založený na množstvách prípravkov na ochranu rastlín umiestnených na trh (predaných) v každom členskom štáte, druhý je založený na počte núdzových autorizácií udelených podľa článku 53 nariadenia (ES) č. 1107/2009 v každom členskom štáte. Oba ukazovatele sú vážené, aby sa zachytili podstatné nebezpečné vlastnosti účinných látok obsiahnutých v predmetných prípravkoch na ochranu rastlín. Pri výpočte týchto ukazovateľov je primerané použiť trojročný základ, pretože pri množstve a povahe prípravkov na ochranu rastlín dochádza k fluktuáciám v medziročnom porovnaní v dôsledku rozdielov pri rozsahu a závažnosti prieniku škodcov v jednotlivých rokoch.

Obrázok 1. Trend harmonizovaného ukazovateľa rizika 1 (HUR 1) so základnou hodnotou 100, na základe priemerov v rokoch 2011, 2012 a 2013.

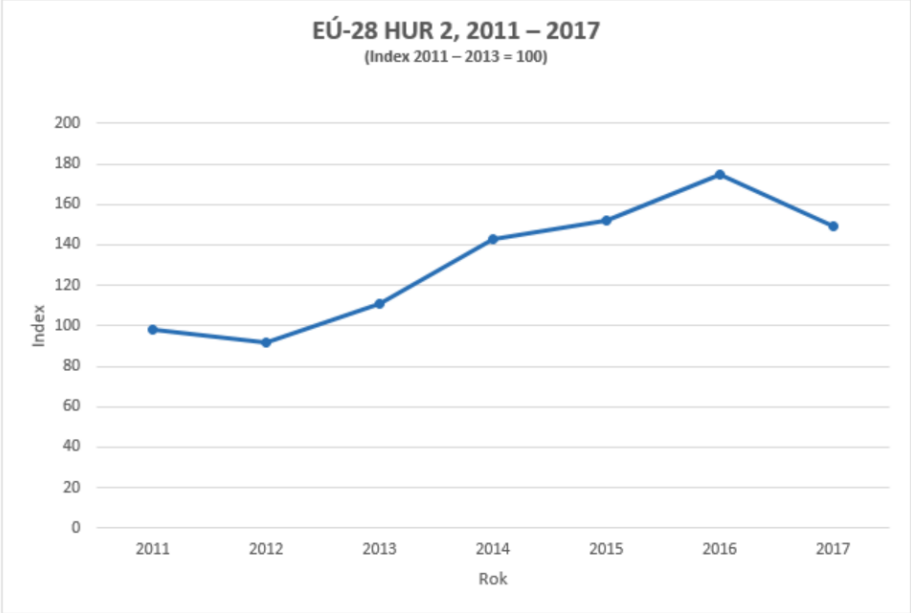

Zdroj: Európska komisia

[32] Smernica Komisie (EÚ) 2019/782 z 15. mája 2019, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/128/ES, pokiaľ ide o stanovenie harmonizovaných ukazovateľov rizika C/2019/3580 (*Ú. v. EÚ L 127, 16.5.2019, s. 4–10)*.

Harmonizovaný ukazovateľ rizika 1 ukazuje zníženie rizika o 20 % od základného obdobia do roku 2017 napriek tomu, že množstvo prípravkov na ochranu rastlín umiestnených na trh zostalo v predmetnom období pomerne konštantné[33]. Z toho možno usudzovať, že došlo k výraznejšiemu prechodu na používanie menej nebezpečných látok. Existuje však potenciál na ďalšie zníženie rizika a používania, a to v prípade zlepšenia vykonávania SUPP a intenzívnejšieho zavádzania IOPŠ vrátane širšieho prijímania nechemických techník kontroly škodcov.

Obrázok 2. Trend harmonizovaného ukazovateľa rizika 2 (HUR 2) so základnou hodnotou 100, na základe priemerov v rokoch 2011, 2012 a 2013.

Zdroj: Európska komisia

Harmonizovaný ukazovateľ rizika 2 ukazuje 50 % nárast od základného obdobia do roku 2017. Tento ukazovateľ je založený na počte núdzových autorizácií vážených podľa podstatných rizikových vlastností účinných látok v prípravkoch na ochranu rastlín. Rozsah individuálnych núdzových autorizácií (a teda použité množstvá prípravkov na ochranu rastlín) sa výrazne líši, napríklad od niekoľkých hektárov v prípade veľmi málo významných plodín po široké použitie na veľkých plochách plodín v iných prípadoch. Keďže nie všetky členské štáty, ktoré tieto núdzové autorizácie udeľovali v období 2011 – 2017, zaznamenávali množstvá použitých prípravkov na ochranu rastlín či súvisiace informácie rovnakým spôsobom, nebolo možné vytvoriť vycibrenejší ukazovateľ.

Tieto autorizácie sa udeľujú z mnohých dôvodov, medzi ktorými figurujú nové otázky týkajúce sa zdravia rastlín a menej významné použitie, ako je vymedzené v článku 3 bode 26

[33] K dispozícii na adrese: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=aei_fm_salpest09&lang=en.

nariadenia (ES) č. 1107/2009. V niektorých prípadoch môžu tvoriť významnú súčasť stratégie Európskej únie na kontrolu šírenia nových škodcov, pretože členské štáty tieto autorizácie môžu udeľovať pomerne rýchlo po zistení škodcu. Výrazný nárast počtu týchto autorizácií však možno pripísať zlyhaniu na strane členských štátov, teda skutočnosti, že nevykonávajú úplne SUPP ani nariadenie (ES) č. 1107/2009, a to z dôvodov objasnených ďalej v texte.

Z trendu, ktorý vykazuje harmonizovaný ukazovateľ rizika 2, je zrejmé, že alternatívne techniky na zabránenie prieniku škodcov, ktorými sa má znížiť miera závislosti od prípravkov na ochranu rastlín, buď ešte nie sú k dispozícii alebo sa nevyužívajú v dostatočnej miere. Takisto je z neho zrejmá nutnosť, aby si členské štáty spĺňali svoje právne povinnosti vyplývajúce z nariadenia (ES) č. 1107/2009, pokiaľ ide o dodržiavanie lehôt pri prijímaní rozhodnutí o autorizácii prípravkov na ochranu rastlín, a naplno využívali možnosti menej významných použití stanovené v článku 51 nariadenia (rozšírenie autorizácií na menej významné použitia). Pomohlo by to rozšíriť škálu riadne autorizovaných prípravkov na ochranu rastlín, ktoré majú pestovatelia k dispozícii, ako sa konštatuje v hodnotení *REFIT Evaluation of the European Union legislation on plant protection products and pesticides residues (Regulation (EC) No 1107/2009 and Regulation (EC) No 396/2005)* [Hodnotenie právnych predpisov Európskej únie o prípravkoch na ochranu rastlín a rezíduách pesticídov (nariadenia (ES) č. 1107/2009 a nariadenia (ES) č. 396/2005)][34].

Členské štáty sú povinné počítať oba harmonizované ukazovatele rizika (teda ukazovateľ 1 aj 2) v snahe odhaliť trendy v používaní určitých účinných látok a určiť prioritné otázky, ako účinné látky, plodiny, regióny alebo postupy, ktoré si vyžadujú osobitnú pozornosť, či osvedčené postupy. Takisto musia oznamovať výsledky týchto hodnotení Komisii a ostatným členským štátom, a predmetné informácie sprístupňovať verejnosti. Doteraz 20 členských štátov vypočítalo a uverejnilo harmonizované ukazovatele rizika 1 a 2, ale len malý počet členských štátov určil trendy v používaní určitých účinných látok, prioritné otázky či osvedčené postupy[35].

Oba harmonizované ukazovatele rizika 1 a 2 sú ukazovatele na vysokej úrovni, a členské štáty v súlade s článkom 15 SUPP môžu naďalej používať existujúce vnútroštátne ukazovatele alebo môžu okrem harmonizovaných ukazovateľov prijať iné vhodné ukazovatele, aby mohli výstižnejšie zachytiť trendy rizika relevantného na ich území.

V neposlednom rade sa Komisia zaviazala spolu s členskými štátmi pracovať na vývoji ďalších harmonizovaných ukazovateľov rizika a zohľadňovať pritom nové zdroje údajov v snahe lepšie merať vývin rizík spojených s používaním prípravkov na ochranu rastlín a so závislosťou od nich. Konkrétne Komisia ako prvú prioritu v tejto oblasti určila potrebu

[34] K dispozícii na adrese:: https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/refit_en.

[35] Relevantné informácie za každý členský štát sú k dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/harmonised-risk-indicators/trends-hri-ms_en.

vyvinúť alternatívu k harmonizovanému ukazovateľu rizika 2, aby bolo možné presnejšie zachytiť riziká spojené s núdzovými autorizáciami. Súčasťou toho by bolo skoncipovanie nového ukazovateľa založeného na počte týchto autorizácií, rozsahu používania vyplývajúceho z jednotlivých autorizácií (napr. počet ošetrených hektárov) a vlastnostiach používaných prípravkov na ochranu rastlín, čím by sa lepšie zachytilo riziko vyplývajúce z núdzových autorizácií.

Podrobnejšia analýza harmonizovaných ukazovateľov rizika je k dispozícii na adresehttps://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/harmonised-risk-indicators_en.

4. CELKOVÉ VYKONÁVANIE SMERNICE

Členské štáty v uplynulých dvoch rokoch aj napriek mnohým meškaniam pri revíziách NAP a bez jasne vymedzených úloh na vysokej úrovni zameraných na výsledky vo väčšine revidovaných NAP dosiahli pokrok vo vykonávaní SUPP. V prípadoch, keď pokrok nebol uspokojivý, Komisia aktuálne zvažuje celú škálu opatrení vrátane postupu v prípade nesplnenia povinnosti.

Komisia vo svojej správe[36] z roku 2017 uznala podstatný dosiahnutý pokrok, ale zároveň dospela k záveru, že členské štáty musia zintenzívniť úsilie pri vykonávaní SUPP, aby dosiahli plánované zlepšenia v oblasti životného prostredia a zdravia. Ako konkrétne oblasti, v ktorých je potrebné dosiahnuť zlepšenie, v správe určila kontroly používaných zariadení na aplikáciu pesticídov, informácie o otravách pesticídmi a hodnotenie vykonávania IOPŠ.

V závere správy Komisia skonštatovala, že členské štáty by mali preskúmať svoje NAP a zlepšiť ich kvalitu: vytýčiť konkrétne a merateľné úlohy a ukazovatele ako súčasť dlhodobej stratégie na zníženie rizík a vplyvov používania pesticídov. Tieto úlohy potom členským štátom mali pomôcť v monitorovaní pokroku vykonávania SUPP a v prípade potreby upraviť ich stratégie.

Komisia si určila mnohorakú koncepciu riešenia týchto nedostatkov členských štátov pri vykonávaní SUPP. Všetkým členským štátom jednotlivo v októbri 2017 zaslala list s reakciou na základe podrobného preskúmania ich pôvodných NAP a s prehľadom ich konkrétnych nedostatkov. Členské štáty dôrazne vyzvala, aby načrtnuté otázky zvážili a prípadne svoje NAP prepracovali.

[36] Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o národných akčných plánoch členských štátov a o pokroku vo vykonávaní smernice 2009/128/ES o udržateľnom používaní pesticídov – COM(2017) 587 final k dispozícii na stránke: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_report-overview_sk.pdf.

Komisia na základe odpovedí na dané listy vykonala sériu cielených auditov so zámerom posúdiť vykonávanie SUPP v jedenástich členských štátoch. Okrem toho štyrom členským štátom zaslala list v snahe objasniť určité aspekty vykonávania SUPP.

V neposlednom rade Komisia vyvinula index monitorovania dodržiavania predpisov, ktorý má slúžiť na zhrnutie pokroku členských štátov pri vykonávaní každého článku SUPP. Tento index za obdobie 2017 – 2019 vykazuje 10 % zlepšenie v celkovom vykonávaní SUPP, ako sa rozvádza v prílohe.

Komisia na základe odpovedí na obe série listov, výsledkov auditov a pokroku zachyteného pomocou ukazovateľa konštatuje, že od roku 2017 sa pri vykonávaní SUPP dosiahol ďalší pokrok. Napríklad naďalej klesá počet oblastí ošetrovaných prostredníctvom leteckého postreku, väčšina členských štátov zaviedla komplexné systémy odbornej prípravy a osvedčovania pre obsluhujúci personál a testovania zariadenia na aplikáciu pesticídov a takisto stanovila opatrenia na ochranu vodného životného prostredia a na zaručenie bezpečného skladovania pesticídov a manipulácie s nimi.

V niektorých členských štátoch však pretrvávajú osobitné nedostatky pri vykonávaní určitých aspektov SUPP. K najčastejším oblastiam nedostatkov patria omeškania pri preskúmaní NAP, omeškania pri testovaní zariadenia na aplikáciu pesticídov a medzery v kontrolách, ktoré členské štáty vykonávajú pri posudzovaní vykonávania SUPP, napríklad vzhľadom na IOPŠ. V prípadoch, keď pokrok nebol uspokojivý, Komisia aktuálne zvažuje celú škálu opatrení vrátane postupu v prípade nesplnenia povinnosti.

4.1. INTEGROVANÁ OCHRANA PROTI ŠKODCOM

Najčastejším nedostatkom pri vykonávaní SUPP je naďalej hodnotenie vykonávania IOPŠ v členských štátoch.

V článku 3 bode 6 SUPP sa IOPŠ vymedzuje ako „starostlivé zváženie všetkých dostupných metód ochrany rastlín a následné zavedenie vhodných opatrení, ktoré zabránia rozvoju populácií škodlivých organizmov a udržiavajú používanie prípravkov na ochranu rastlín a iných foriem zásahu na úrovniach, ktoré sú odôvodnené z ekonomického a environmentálneho hľadiska a znižujú alebo minimalizujú riziko pre ľudské zdravie a životné prostredie“. Komisia považuje IOPŠ za jeden zo základných kameňov SUPP a jej úplné vykonávanie je predpokladom zníženia závislosti od používania pesticídov.

Osem všeobecných zásad integrovanej ochrany proti škodcom sa uvádza v prílohe III k SUPP, v smernici sa však nevymedzuje, ako tieto zásady treba uplatňovať v praxi, také vymedzenie ponecháva na členské štáty. Na základe zásady subsidiarity je potrebné určiť tieto

kritériá na vnútroštátnej alebo dokonca nižšej úrovni, a to z dôvodu rozdielov v poľnohospodárstve z hľadiska podnebia, pestovaných plodín a výrobných techník medzi členskými štátmi a v ich rámci. Členské štáty však všeobecné zásady IOPŠ nepremietli do normatívnych a posúditeľných kritérií, ktoré by používatelia museli uplatňovať. Príslušné orgány preto nemajú normatívne a posúditeľné kritériá na zistenie stavu dodržiavania IOPŠ, a teda sú k dispozícii len obmedzené dôkazy systematického uplatňovania IOPŠ.

V aktuálnych a budúcich navrhovaných právnych predpisoch SPP sa členským štátom ukladá povinnosť zriadiť systém poskytovania poradenstva príjemcom v oblasti obhospodarovania pôdy a riadenia poľnohospodárskych podnikov, a predovšetkým požiadaviek uvedených v článku 14 SUPP týkajúcich sa IOPŠ. V rámci daného systému majú príjemcovia a poľnohospodári na dobrovoľnom základe prístup k poradenstvu o osvedčených postupoch v poľnohospodárstve vrátane IOPŠ.

Všetky členské štáty podnikajú určité kroky na propagáciu IOPŠ, ale miera výskumu zameraného na aplikované poľnohospodárstvo a financovaného z verejných zdrojov sa v porovnaní členských štátov značne líši. Rovnako sú v mnohých členských štátoch nedostatočné aj štruktúry na prepojenie výskumníkov a poľnohospodárov, ktoré by mali uľahčovať poskytovanie dostupného praktického poradenstva poľnohospodárom.

Komisia so zámerom riešiť tieto nedostatky pri hodnotení vykonávania IOPŠ (zachytené v správe Komisie z roku 2017) zorganizovala sériu kurzov v rámci lepšej odbornej prípravy pre bezpečnejšie potraviny, ako aj jednodňový seminár o IOPŠ aby členským štátom poskytla rámec, v ktorom by mohli stanoviť normatívne a posúditeľné kritériá využiteľné na hodnotenie vykonávania IOPŠ.

Napriek mnohým dobrým príkladom výskumu IOPŠ a jej propagáciu v členských štátoch, hodnotenie vykonávania IOPŠ aj naďalej figuruje ako najčastejší nedostatok pri uplatňovaní SUPP. Členským štátom sa teda nepodarilo využiť nezanedbateľný potenciál intenzívnejšieho zavedenia IOPŠ vrátane širšieho prijatia nechemických techník kontroly škodcov.

5. ČINNOSŤ KOMISIE NA PODPORU VYKONÁVANIA SMERNICE

V tejto časti sa opisuje celý rad činností Komisie zameraných na podporu vykonávania smernice vrátane reakcie na žiadosti Parlamentu.

Ministri po odprezentovaní správy Komisie z roku 2017 na zasadnutí Rady pre poľnohospodárstvo a rybárstvo 6. novembra 2017[37] uznali dôležitosť dosiahnutia cieľov SUPP a zrýchlenia vykonávania zásad IOPŠ. Ako dôležité oblasti z hľadiska zlepšenia

[37] K dispozícii na adrese: https://www.consilium.europa.eu/sk/meetings/agrifish/2017/11/06/.

vykonávania zásad IOPŠ určili prípravky na ochranu rastlín s nízkym rizikom, systémy na monitorovanie škodcov, finančnú podporu, nechemické metódy kontroly a harmonizované ukazovatele rizika.

Európsky parlament nedávno (február 2019) prijal nelegislatívne uznesenie o vykonávaní SUPP[38]. Vyjadril v ňom poľutovanie nad skutočnosťou, že celková úroveň vykonávania v členských štátoch nie je dostatočná na zníženie rizika vyplývajúceho z používania pesticídov a miery závislosti od nich. Vyslovil sa v prospech presnejšieho zamerania sa na znižovanie rizík a zdôraznil, že vykonávanie postupov IOPŠ (napríklad využívanie nechemických alternatív a prípravkov na ochranu rastlín s nízkym rizikom) zohráva mimoriadne dôležitú úlohu v úsilí dosiahnuť úplné vykonávanie SUPP. V závere vyzval Komisiu a členské štáty, aby vykonali celý rad činností so zámerom zlepšiť vykonávanie SUPP. Medzi nimi figurovalo zavedenie usmernení na hodnotenie vykonávania IOPŠ, ochrana zraniteľných skupín a verejnosti, väčší dôraz na vývoj nízkorizikových alternatív k pesticídom a podpora precízneho poľnohospodárstva a digitálnych systémov poľnohospodárstva ako spôsobov znižovania rizika súvisiaceho s pesticídmi.

5.1. LEPŠIA ODBORNÁ PRÍPRAVA PRE BEZPEČNEJŠIE POTRAVINY (BETTER TRAINING FOR SAFER FOOD – BTSF)[39]

Komisia podporuje členské štáty pri vykonávaní SUPP a na tento účel organizuje kurzy BTSF.

Komisia v rokoch 2015 až 2018 zorganizovala sériu 12 kurzov BTSF o zariadení na aplikáciu pesticídov, na ktorých sa zúčastnilo vyše 200 úradníkov zo všetkých 28 členských štátov. Členským štátom sa na týchto kurzoch sprostredkovali vedomosti, ktoré im mali umožniť vykonávať povinnosti súvisiace s testovaním zariadení na aplikáciu pesticídov.

Komisia zorganizovala aj druhú sériu kurzov BTSF o zariadeniach na aplikáciu pesticídov, ktorá sa začala v treťom štvrťroku 2019. Týchto šesť kurzov je zameraných na techniky kontroly a kalibrácie a očakáva sa nich približne 120 účastníkov.

Ďalej Komisia zorganizovala sériu 14 kurzov BTSF o vykonávaní IOPŠ. Začala v roku 2018 a bude prebiehať do roku 2020. Kurzy sú nastavené podľa rôznych pestovaných plodín a rôznych agronomických postupov v celej Európskej únii. Na základe vedomostí

[38] Uznesenie Európskeho parlamentu z 12. februára 2019 o vykonávaní smernice 2009/128/ES o trvalo udržateľnom používaní pesticídov [2017/2284(INI)], k dispozícii na stránke: https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2019-0082+0+DOC+XML+V0//SK.

[39] Lepšia odborná príprava pre bezpečnejšie potraviny (BTSF) je iniciatíva Komisie v oblasti odbornej prípravy, ktorá sa týka potravinového a krmivového práva a pravidiel pre zdravie a dobré životné podmienky zvierat a zdravie rastlín. Viac informácií nájdete na stránke https://ec.europa.eu/food/safety/btsf_en.

sprostredkúvaných na týchto kurzoch by členské štáty mali získať potrebné nástroje na hodnotenie vykonávania IOPŠ na úrovni poľnohospodárskeho podniku.

5.2. SCHVAĽOVANIE ÚČINNÝCH LÁTOK

Trend pri schválených nechemických účinných látkach, účinných látkach s nízkym rizikom a základných účinných látkach je stabilne narastajúci.

Komisia prijala celú škálu opatrení na zrýchlenie postupov pri uvádzaní prostriedkov na ochranu rastlín s nízkym rizikom na trh. K opatreniam patrí prioritná (do konca roka 2020) aktualizácia požiadaviek na údaje o mikroorganizmoch a metodík ich posudzovania, ako aj odborné vzdelávanie v rámci BTSF v roku 2020 zamerané na prehĺbenie odborných znalostí v členských štátoch potrebných na posudzovanie aplikácie mikroorganizmov a iných biopesticídov.

Trend pri schválených nechemických účinných látkach, účinných látkach s nízkym rizikom a základných účinných látkach je stabilne narastajúci: zo 60 v roku 2009 na takmer 120 v roku 2019. Tieto účinné látky predstavujú pre poľnohospodárov nástroje na kontrolu škodcov a zároveň znižovanie rizík spojených s prípravkami na ochranu rastlín.

Navyše sa z palety prípravkov na ochranu rastlín vyraďujú najnebezpečnejšie účinné látky, ako sa konštatuje v hodnotení *REFIT Evaluation of the European Union legislation on plant protection products and pesticides residues (Regulation (EC) No 1107/2009 and Regulation (EC) No 396/2005)* [Hodnotenie právnych predpisov Európskej únie o prípravkoch na ochranu rastlín a rezíduách pesticídov (nariadenia (ES) č. 1107/2009 a nariadenia (ES) č. 396/2005)].

Prevláda však konsenzus, že je potrebné rozšíriť škálu schválených nechemických účinných látok, účinných látok s nízkym rizikom a základných účinných látok, a tak rozšíriť možnosti kontroly škodcov dostupné poľnohospodárom, aby sa podarilo znížiť mieru ich závislosti od najnebezpečnejších účinných látok.

5.3. VÝSKUM A INOVÁCIA

Komisia podporuje celý rad výskumných projektov zameraných na rozšírenie škály alternatívnych stratégií, nástrojov a technológií kontroly škodcov a na určenie vplyvu používania pesticídov na životné prostredie a ľudské zdravie.

Prostredníctvom Rámcového programu pre výskum a inováciu Horizont 2020 Komisia podporuje výskum a inováciu pri vývoji udržateľnejších stratégií kontroly škodcov, nástrojov a technológií na podporu IOPŠ, ako sú nové prípravky s nízkym rizikom, biologická kontrola,

nástroje na pomoc pri rozhodovaní, a na určovanie vplyvu používania pesticídov na životné prostredie a ľudské zdravie[40].

Komisia v rámci spoločenskej výzvy 2 poskytla 159 miliónov EUR[41] na podporu výskumu IOPŠ, nových rizík pre zdravie rastlín, alternatív k chemickým pesticídom a systémov podpory rozhodovania. Okrem toho sa na základe tohto pracovného programu v roku 2020 plánuje financovanie koordinačnej a podpornej činnosti celoeurópskej siete demonštračných poľnohospodárskych podnikov IOPŠ, pričom sa na tento účel vyčlenilo 6 miliónov EUR[42]. Popri IOPŠ a zdraví rastlín Komisia podporuje aj výskum ekologických koncepcií a ekologického poľnohospodárstva so zámerom podporovať odolnosť poľnohospodárstva[43].

Navyše európske partnerstvo v oblasti inovácií zamerané na poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť[44] (EIP-AGRI) spája európske projekty výskumu a inovácie financované z programu Horizont 2020 s menšími operačnými skupinami[45] pôsobiacimi na vnútroštátnej a regionálnej úrovni v rámci politiky rozvoja vidieka. Interaktívny inovačný prístup, ktorý propaguje EIP-AGRI, vychádzajúci z tzv. prístupu založeného na účasti viacerých aktérov, stimuluje spoluprácu medzi aktérmi s rôznymi, ale navzájom sa dopĺňajúcimi typmi vedomostí (výskumníci, poľnohospodári, poradcovia, podniky, mimovládne organizácie a. i.), čím pomáha prekonávať medzeru medzi vedou a praxou a podporuje zavádzanie inovácií v praxi, predovšetkým pri ochrane rastlín a integrovanej ochrane proti škodcom.

5.4. PRACOVNÁ SKUPINA SUPP

Zasadnutia pracovnej skupiny SUPP, ktoré organizuje Komisia, predstavujú pre členské štáty príležitosť diskutovať o vykonávaní SUPP a vymieňať si najlepšie postupy.

Komisia každé dva roky organizuje zasadnutia pracovnej skupiny SUPP, na ktorých členské štáty diskutujú o vykonávaní SUPP a vymieňajú si najlepšie postupy. Navyše na nedávnych zasadnutiach pracovnej skupiny odprezentovali svoju prácu relevantné zainteresované skupiny, ako napríklad Pesticide Action Network (PAN) Europe, European Crop Protection

[40] K dispozícii na adrese: Spoločenská výzva 2 – pracovný program na roky 2016 – 2017 https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2016_2017/main/h2020-wp1617-food_en.pdf a spoločenská výzva 2 – pracovný program na roky 2018 – 2020 (SFS-04, SFS-05 a SFS-6) https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-food_en.pdf.

[41] K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-plant-health_en.pdf.

[42] K dispozícii na adrese: SFS-6-2018-2020 v dokumente https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-food_en.pdf.

[43] K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-18/agri_factsheets_07_ecological-approaches_ok_1545C778-C5D7-AA24-163D1DD06A4CDF2F_51894.pdf.

[44] K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en.

[45] K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/about/operational-groups.

Association (ECPA) a SPISE (Standardised Procedure for the Inspection of Sprayers in Europe).

Komisia v máji 2019 zorganizovala spoločné zasadnutie pracovnej skupiny SUPP a pracovnej skupiny pre presadzovanie právnych predpisov pri prípravkoch na ochranu rastlín v snahe riešiť problémy spoločného záujmu, spolu so seminárom o IOPŠ. Cieľom seminára bolo pomôcť členským štátom pri posudzovaní vykonávania IOPŠ na úrovni poľnohospodárskych podnikov, pričom sa vychádzalo zo skúseností získaných na kurzoch BTSF o IOPŠ.

Doteraz posledné zasadnutie pracovnej skupiny SUPP v novembri 2019 bolo spoločným zasadnutím s pracovnou skupinou pre agro-environmentálnu štatistiku, na ktorom sa riešili otázky spoločného záujmu, konkrétne otázky vývoja užitočnejších harmonizovaných ukazovateľov rizika.

5.5. WEBOVÝ PORTÁL SUPP

Webový portál SUPP uľahčuje výmenu relevantných informácií o SUPP a IOPŠ medzi členskými štátmi a inými zainteresovanými stranami.

Komisia v roku 2017 vytvorila špecializovaný webový portál https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en, ako navrhla skupina expertov pre udržateľnú ochranu rastlín zriadená počas holandského predsedníctva v roku 2016, s cieľom uľahčiť výmenu relevantných informácií o SUPP a IOPŠ.

Dvadsaťsedem členských štátov[46] v snahe uľahčiť šírenie a spoločné využívanie relevantných informácií medzi zainteresovanými stranami poskytlo spolu 240 odkazov na webové stránky s možnosťou vyhľadávania podľa témy aj podľa členského štátu.

5.6. UDRŽATEĽNÉ POUŽÍVANIE PESTICÍDOV PODĽA SÚČASNEJ A BUDÚCEJ SPOLOČNEJ POĽNOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY

Aktuálna SPP podporuje mnohé aspekty udržateľného používania pesticídov a strategické plány v rámci budúcej SPP ich naďalej budú podporovať.

Aktuálna SPP zahŕňa niekoľko nástrojov, ktoré už sú a v budúcnosti budú ešte viac relevantné a účinné pri udržateľnom používaní pesticídov a IOPŠ. Ako hlavný príklad možno uviesť spôsob, akým SPP prispela k výraznému rastu ekologického poľnohospodárstva: v roku 2018

[46] Bulharsko ešte na webovom portáli SUPP neposkytlo žiaden odkaz na spoločné využívanie.

sa v porovnaní s 2 % v roku 2000 v systémoch ekologickej poľnohospodárskej výroby obhospodarovalo 7,5 % využívanej poľnohospodárskej plochy[47].

Navrhovaná kondicionalita[48] v budúcnosti bude zahŕňať najrelevantnejšie časti zásad IOPŠ, predovšetkým striedanie plodín a požiadavky týkajúce sa minimálneho podielu poľnohospodárskej plochy vyčlenenej pre neproduktívne prvky, ako aj iné relevantné ustanovenia SUPP. Netreba opomenúť, že Komisia navrhuje aj lepšiu integráciu systému poskytovania poradenstva poľnohospodárom a lepšie prepojenie so systémami prenosu výskumu a poznatkov zo sietí SPP. Okrem toho sa v návrhu zachovávajú v súčasnosti zavedené agro-environmentálno-klimatické platby ako motivácia pre poľnohospodárov praktizovať alternatívne (napr. biologické) metódy kontroly škodcov. Aktuálna SPP zahŕňa ekologizačné postupy podporované prostredníctvom priamych platieb poľnohospodárom a v budúcnosti budú členské štáty mať viac manévrovacieho priestoru pri vymedzovaní tzv. ekologických režimov, a to aj na podporu alternatív k pesticídom. Jasne vymedzené povinné zásady IOPŠ sú kľúčovým faktorom pri týchto stimulačných platbách, ktoré presahujú rámec povinných požiadaviek.

Dôležitým aspektom je, že členské štáty budú musieť vo svojich strategických plánoch SPP preukázať, ako dané plány prispejú k dlhodobým vnútroštátnym cieľovým hodnotám stanoveným v právnych predpisoch v oblasti životného prostredia a klímy vrátane SUPP. Zahŕňa to národné akčné plány v rámci SUPP s ich kvantitatívnymi cieľmi, úlohami, opatreniami, harmonogramami a ukazovateľmi zameranými na zníženie rizík a vplyvu používania pesticídov na ľudské zdravie a životné prostredie. Výsledky vykonávania plánov SPP členských štátov sa budú monitorovať a vplyv sa bude merať pomocou zavedených ukazovateľov. Tým sa pod dozorom Komisie zaručí, že SPP bude podporovať poľnohospodárske postupy v prospech udržateľného používania pesticídov v súlade s potrebami a orientáciou vytýčenou v zelenej dohode.

5.7. PRESKÚMANIE SMERNICE

Komisia vzhľadom na rozmanité nedostatky, ktoré sa odhalili pri vykonávaní smernice, ako aj na závažné obavy zainteresovaných strán spojené s používaním pesticídov preskúma rozsah, do akého sa podarilo dosiahnuť vytýčené ciele smernice. Výsledky tohto hodnotenia sa využijú pri zostavovaní budúcich činností zameraných na zníženie miery používania a rizika chemických pesticídov v rámci stratégie „z farmy na vidličku“ a stratégie v oblasti

[47] K dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Organic_farming_statistics.

[48] Prostredníctvom aktuálneho krížového plnenia a navrhovaných budúcich systémov kondicionality existuje pre poľnohospodárov spojenie medzi prijímaním plnej podpory v rámci SPP a dodržiavaním základných pravidiel v oblasti životného prostredia a verejného zdravia.

biodiverzity. Poslúžia aj ako dôkazová základňa pri vymedzovaní a podpore budúcich možností politík, čo bude zahŕňať aj revíziu SUPP.

6. ZÁVERY

Menej než tretina členských štátov skompletizovala preskúmanie svojho pôvodného NAP v zákonnej lehote piatich rokov. Väčšina z tých krajín, ktoré si túto povinnosť splnili, však nevyriešila problémy, ktoré Komisia zistila v pôvodných NAP. Len v 20 % revidovaných NAP sa stanovujú úlohy na vysokej úrovni zamerané na výsledky ako súčasť dlhodobej stratégie znížiť riziká a vplyv používania pesticídov. Členské štáty napriek nedostatkom v NAP dosiahli pokrok pri vykonávaní SUPP. Väčšina členských štátov zaviedla komplexné systémy odbornej prípravy a osvedčovania pre obsluhujúci personál a celú škálu opatrení na ochranu vody a bezpečnú manipuláciu s pesticídmi a ich skladovanie. Na druhej strane je presadzovanie IOPŠ slabé a sú len obmedzené dôkazy toho, že zásady IOPŠ sa uplatňujú systematicky.

Harmonizovaný ukazovateľ rizika 1 vykazuje od nadobudnutia účinnosti SUPP zníženie miery rizika pre ľudské zdravie a životné prostredie spojeného s prípravkami na ochranu rastlín predávanými v Európskej únii. Navyše k zníženiu rizika došlo, kým množstvá predaných a používaných prípravkov na ochranu rastlín zostali na pomerne konštantnej úrovni, čo odráža zmeny v type pesticídov predávaných a používaných v Európskej únii. Napriek tomu súčasne harmonizovaný ukazovateľ rizika 2 ukazuje zvýšenie pri núdzových autorizáciách. Existuje však nezanedbateľný potenciál na ďalšie zníženie rizika prostredníctvom úplnejšieho vykonávania SUPP a predovšetkým intenzívnejšieho zavádzania IOPŠ vrátane širšieho prijímania nechemických techník kontroly škodcov. Komisia sa v súlade s nedávnymi odporúčaniami Európskeho dvora audítorov zaviazala vypracovať ďalšie ukazovatele, ktoré by lepšie zachytávali vývoj v používaní pesticídov i súvisiace riziká, a to najmä v súvislosti s núdzovými autorizáciami.

Komisii sa v jej prebiehajúcej práci v podobe opísaných činností, ako aj auditov, monitorovania a odbornej prípravy nepodarilo zaručiť zvýšenie kvality NAP, ale zato určite zlepšenie vykonávania SUPP. V prípadoch, keď si členské štáty neplnia povinnosti, ktoré im vyplývajú zo SUPP, Komisia v súčasnosti zvažuje ďalšie kroky vrátane možných postupov v prípade nesplnenia povinnosti. Spolu s hodnotením vypracuje legislatívny návrh na revíziu SUPP.

V neposlednom rade, Komisia v rámci stratégie „z farmy na vidličku“ a stratégie v oblasti biodiverzity prijme kroky zamerané na zníženie miery používania a rizika chemických pesticídov o 50 % do roku 2030 a zníženie používania nebezpečnejších pesticídov do roku 2030 o 50 %. Na tento účel Komisia zreviduje SUPP, zlepší ustanovenia o IOPŠ a bude propagovať intenzívnejšie využívanie alternatívnych spôsobov ochrany úrody pred škodcami a chorobami.